

JUSTITS MINISTERIET

Udvalg for forberedelse af ny flerårs-
aftale for domstolene

Dato: 30. marts 2023
Sagsbeh: Anne Sofie Brix
Dok.: 2580051

1.1 Domsmandssager

Baggrund

Domsmandsordningen blev indsat i lovgivningen i 1936 og var motiveret af et ønske om at sikre borgernes medvirken ved afgørelse af straffesager og – i lyset af den daværende politiske situation – at øge tilliden til domstolene hos befolkningen. Ordningen var ikke genstand for almindelig revision før en lovændring i 1984, hvor domsmandsordningen blev udvidet til at omfatte de vigtigere politisager, hvor der bliver spørgsmål om idømmelse af højere straf end bøde.

I 1993 blev sondringen mellem de såkaldte statsadvokatsager og politisager ophævet, men man fastholdt udgangspunktet om, at domsmænd skal medvirke i byretssager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse. Det fremgår af forarbejderne til lovændringen i 1984, at udvidelsen af domsmandsordningen til de vigtigere politisager hvi-
lede på en betænkning fra Retsplejerådet om domsmandsordningen.

Af Retsplejerådets betænkning fremgår det, at hensynet til tiltalte taler for, at sagen afgøres under medvirken af domsmænd, hvor der er spørgsmål om idømmelse af straffe af ikke ubetydelig størrelse. Dette gælder i særlig grad, hvor frihedsstraf kan påregnes.¹

Retsplejerådet var opmærksom på den øgede belastning af domstolene som følge af udvidelsen. Således bemærkes det i betænkningen, at en ordning

---

¹ Retsplejerådets betænkning nr. 994/1983.

med domsmænds deltagelse i sager, hvor der er spørgsmål om frihedsstraf, vil betyde, at domsmænd i modsætning til den nugældende ordning vil skulle medvirke i et betydeligt antal sager om visse lovovertrædelser.

Justitsministeriet var enig med Retsplejerådet i, at anvendelsesområdet for domsmænd burde udvides til at omfatte de mere betydningsfulde politisager. Bødegrænsen for domsmandssager er fortsat gældende.²

I færdselssager gælder et tilsvarende udgangspunkt om domsmænds medvirker i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde. Udgangspunktet er dog i færdselssager undergivet væsentlige modifikationer, der bl.a. indebærer, at domsmænd – uanset strafpåstanden – hverken skal medvirke i sager om spirituskørsel, kørsel under påvirkning af hash mv. eller kørsel uden at have erhvervet førerret.³

Undtagelserne for færdselssager blev behandlet ved en lovændring i 2007, hvor spørgsmålet om domsmænds medvirken i færdselssager havde været genstand for nærmere overvejelser i et udvalg. Det fremgår af forarbejderne, at udvalget ud fra ressourcemæssige betragtninger havde peget på, at det kunne være hensigtsmæssigt at begrænse domsmænds medvirken i sager om overtrædelse af færdselsloven.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at udvalgets opfattelse var, at en sådan begrænsning ikke må kunne opleves som en svækkelse af retssikkerheden. Udvalget bemærkede i forlængelse heraf, at baggrunden for, at domsmænd ikke medvirker ved behandlingen af sager om kørsel i frakendelsestiden og rene spiritussager, uanset om der bliver spørgsmål om frihedsstraf, er, at disse sager som udgangspunkt afgøres efter helt faste retningslinjer.

Heller ikke for så vidt angår bevisbedømmelsen var der efter udvalgets vurdering anledning til at lade domsmænd medvirke i disse sager, da den tvivl, der vil kunne opstå i sager om spirituskørsel, i almindelighed vil være af meget teknisk karakter, hvilket efter udvalgets opfattelse ikke taler for domsmænds medvirken. På samme måde fandt udvalget, at der for så vidt angår kørsel i frakendelsestiden er tale om en meget enkel bevisvurdering, idet der i mange tilfælde er tale om, at politiet har standset tiltalte under kørsel og har konstateret, at tiltalte er frakendt førerretten.

---

² Retsplejelovens § 686, stk. 2.

³ Færdselslovens § 119, stk. 2 og 3.

Domsmand virker med samme beføjelse som dommere under hovedforhandlingen og de i forbindelse med denne stående afgørelser, men deltager ikke i andre under sagen forefaldende retshandlinger eller afgørelser. Domsmand medvirker således ikke i afgørelser på forberedelsesstadiet, men medvirker som udgangspunkt i alle afgørelser, som retten skal træffe under hovedforhandlingen, herunder afgørelser om bevisførelse og vidneførelse. Domsmand deltager ikke i afgørelser vedrørende borgerlige krav, der rejses under straffesager, eller i visse andre afgørelser bl.a. vedrørende afvisning af anklagemyndighedens anke af en frifindende dom.⁴

Til sammenligning deltager nævningerne alene i afgørelsen af skyldsspørgsmålet og i fastsættelsen af sanktionen, men ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen.⁵ Nævninger medvirker således ikke ved de kendelser og beslutninger, der træffes under hovedforhandlingen vedrørende processuelle spørgsmål, f.eks. afgørelser om dørlukning eller referatforbud, afgørelser om hemmeligholdelse af et vidnes bopæl eller kendelser om bevisførelsen.

Retsplejerådet overvejede i betænkning om nævningesager fra 1998, om nævninger – i lighed med domsmænd – bør medvirke sammen med dommerne, når der skal træffes afgørelser under hovedforhandlingen om en række spørgsmål, herunder om bevisførelsen. Her pegede et flertal bl.a. på, at det må antages, at det kunne medføre betydelige forsinkelser af hovedforhandlingen, hvis afgørelser f.eks. om dørlukning eller om, hvorvidt et dokument kan bruges som bevis i sagen, skulle træffes af 2 dommere og 6 nævninger i fællesskab.⁶

Endvidere blev der i 2006 efter anbefaling fra Retsplejerådet indført mulighed for, at tiltalte kan beslutte, at en straffesag, der skal behandles under medvirken af nævninger, i stedet skal behandles under medvirken af domsmænd.⁷ Fravalget beror alene på tiltaltes egen beslutning og skal hverken tiltrædes af anklagemyndigheden eller retten.

Det fremgår af Retsplejerådets betænkning om nævningesager fra 1998, at den tiltalte kan have en interesse i at fravælge nævningebehandling, herunder for at få sin sag afgjort hurtigere. Ordningen begrundes desuden ud fra et hensyn til, at en nævningesag er væsentlig mere ressourcekrævende

---

⁴ Retsplejelovens § 91, stk. 2 og 3.

⁵ Retsplejelovens § 86 a.

⁶ Retsplejerådets betænkning nr. 1352/1998.

⁷ Retsplejelovens § 687.

for retten og for anklagemyndigheden end en domsmandssag, og det vil derfor ofte være væsentlig længere tid, før sagen kan gennemføres og afgøres.

Anvendelse i praksis

Antallet af modtagne domsmandssager i by- og landsretterne er fra 2012 til 2021 steget med 1.487 sager fra 17.559 sager i 2012 til 19.046 sager i 2021 svarende til en stigning på ca. 8 pct. Udviklingen dækker over, at antallet af modtagne domsmandssager har været forholdsvis stabilt i perioden 2012 til 2016. Fra 2016 til 2019 steg antallet af modtagne sager fra 17.286 til 19.791, mens udviklingen toppede i 2020 med 22.439 modtagne domsmandssager, hvilket skal ses i lyset af anklagemyndighedens bunkeafvikling under covid-19.

Antallet af afsluttede domsmandssager har været relativt stabilt set over en længere årrække. Det samlede antal afsluttede sager ved by- og landsretterne var således 18.861 i 2011 mod 18.547 i 2021, *jf. tabel 1.*

Tabel 1

Udvikling i antal domsmandssager i by- og landsretter, 2011-2021

Antal afsluttede sager	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Modtagne domsmandssager, i alt	17.559	17.711	17.586	16.896	17.286	18.157	19.577	19.791	22.439	19.046
Modtagne domsmandssager i byretterne	15.237	15.499	15.488	14.823	15.197	16.007	17.137	17.378	20.265	16.881
Modtagne domsmandssager i landsretterne	2.322	2.212	2.098	2.073	2.089	2.150	2.440	2.413	2.174	2.165
Afsluttede domsmandssager, i alt	18.617	17.640	17.033	16.962	17.109	17.048	18.626	18.655	18.632	18.547
Afsluttede domsmandssager i byretterne	16.382	15.550	14.906	14.732	14.930	15.011	16.377	16.425	16.547	16.413
Afsluttede domsmandssager i landsretterne	2.235	2.090	2.127	2.230	2.179	2.037	2.249	2.230	2.085	2.134
Verserende domsmandssager, i alt	5.729	5.800	6.353	6.287	6.464	7.573	8.524	9.660	13.467	13.966
Verserende domsmandssager i byretterne	4.660	4.609	5.191	5.282	5.549	6.545	7.305	8.258	11.976	12.444
Verserende domsmandssager i landsretterne	1.069	1.191	1.162	1.005	915	1.028	1.219	1.402	1.491	1.522

Anm.: I landsretterne dækker antal afsluttede domsmandssager over udmålingsankesager med domsmænd og bevisankesager med domsmænd.

Kilde: Domstolsstyrelsen

Generelt bemærkes det, at der særligt fra 2017 ikke har været balance mellem antallet af modtagne og afsluttede domsmandssager. Det har betydet, at antallet af verserende domsmandssager – dvs. sager der er modtaget, men endnu ikke afsluttet i domstolene – er steget fra 6.464 sager i 2016 til 13.966 sager i 2021 svarende til en stigning på ca. 116 pct. Fra 2012 til 2019 er

antallet af verserende domsmandssager steget fra 5.729 sager til 9.660 sager svarende til en stigning på ca. 69 pct.

I en undersøgelse fra Domstolsstyrelsen fremgår det endvidere, at den gennemsnitlige berammede retssalstid for domsmandssager i byretterne er steget med ca. 25 pct. fra 2012 til 2021, *jf. tabel 2*.

Ifølge Domstolsstyrelsen illustrerer det, at kompleksiteten i domsmandssager ved byretterne er forøget betragteligt i undersøgelsesperioden, så byretterne bruger væsentligt flere ressourcer på at behandle en gennemsnitlig domsmandssag i 2021, end de gjorde i 2012.

Tabel 2

Udvikling i den gennemsnitlige berammede retssalstid (timer) pr. domsmandssag i byretterne, 2012-2021

Retssalstid opgjort i timer pr. domsmandssag	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Domsmandssag	4,4	4,6	4,5	4,8	4,9	4,8	4,9	4,9	5,0	5,5
Domsmandssag med 1 tiltalt	3,6	3,7	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0	4,1	4,1	4,4
Domsmandssag med mere end 1 tiltalt	8,4	8,9	8,8	10,5	10,5	9,8	10,0	10,2	10,2	11,4

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det fremgår af Danmarks Domstoles årsrapport for 2021, at den øgede retssalstid bl.a. kan have baggrund i, at muligheden for at fastsætte andre retsfølger end straf i de senere år er udvidet. Dette omfatter bl.a. muligheden for at fastsætte opholdsforbud i nattelivet eller ved bandekriminalitet i tillæg til en frihedsstraf.⁸ Domstolene peger derudover på, at der er udvisningspåstand i en øget andel af sagerne, hvilket også medfører øget kompleksitet og dermed behov for øget ressourceanvendelse i de enkelte sager.

Udvalgets overvejelser

1. Udvalget har overvejet et forslag om at ændre domsmændsordningen, så domsmænds medvirken undtages i alle sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end fængsel op til en vis grænse. Grænsen kunne f.eks. sættes til 30, 40 eller 60 dage. I dag medvirker der uanset fængselsstraffens længde ikke domsmænd i bl.a. sager om spirituskørsel, kørsel under påvirkning af bevidsthedspåvirkende stoffer, kørsel uden at have erhvervet kørekort og kørsel i frakendelsestiden.

⁸ Straffelovens § 79 a vedrører bandekriminalitet og blev indført i 2017, og straffelovens § 79 c vedrører opholdsforbud i nattelivszoner og blev indført i 2021.

Ligesom den gældende domsmandsgrænse indebærer forslaget, at anklage-myndighedens strafpåstand vil være afgørende for, om der skal medvirke domsmænd ved sagens behandling, og at der under en sag, der behandles uden medvirken af domsmænd, ikke vil kunne idømmes en strengere straf end den fastsatte grænse. I de færdselsstraffesager, hvor der i dag ikke medvirker domsmænd, vil der dog fortsat kunne idømmes en længere fængselsstraf. Endvidere vil sigtede i alle sager fortsat kunne aflægge fuldstændig tilståelse og give samtykke til, at sagen behandles som tilståelsessag, med den virkning, at der uden medvirken af domsmænd kan idømmes fængsel uden øvre grænse.

Af *tabel 3* fremgår et skøn over antallet af afsluttede domsmandssager med betinget og ubetinget frihedsstraf på op til 20, 30 og 50 dage ved byretterne og landsretterne i perioden 2019-2021. Det skønnes, at der i forhold til et estimat over antallet af sager med påstand om frihedsstraf på op til 30, 40 og 60 dage kan tages udgangspunkt i antallet af afsluttede domsmandssager med betinget og ubetinget frihedsstraf på op til henholdsvis 20, 30 og 50 dage.

Tabel 3
Skøn over afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 20, 30 og 50 dage ved by- og landsretterne, 2019-2021

Antal sager i byretterne	2019	2020	2021
Afsluttede domsmandssager, i alt	18.655	18.632	18.547
Afsluttede domsmandssager, byretterne	16.425	16.547	16.413
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 20 dage (andel i pct.)	2.215 (13 pct.)	2.094 (13 pct.)	1.866 (11 pct.)
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 30 dage (andel i pct.)	3.854 (23 pct.)	3.809 (23 pct.)	3.519 (21 pct.)
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 50 dage (andel i pct.)	5.600 (34 pct.)	5.559 (34 pct.)	5.070 (31 pct.)
Afsluttede domsmandssager, landsretterne	2.230	2.085	2.134
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 20 dage (andel i pct.)	126 (6 pct.)	171 (8 pct.)	131 (6 pct.)
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 30 dage (andel i pct.)	268 (12 pct.)	293 (14 pct.)	267 (13 pct.)
- heraf estimeret afsluttede domsmandssager med frihedsstraf på op til 50 dage (andel i pct.)	422 (19 pct.)	444 (21 pct.)	414 (19 pct.)

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det vurderes, at en ændring af domsmandsordningen forventes at frigøre 6,1 mio. kr., 10,8 mio. kr. eller 15,9 mio. kr. årligt fuldt indfaset, hvis grænsen sættes ved sager med påstand om frihedsstraf på op til henholdsvis 30, 40 eller 60 dage, *jf. tabel 3*. De økonomiske konsekvenser kan henføres til en reduktion af de gennemsnitlige udgifter til lægdommere i henholdsvis ca. 2.350, 4.100 eller 6.000 domsmandssager i by- og landsretterne. Det kan

ikke udelukkes, at retten i et øget antal sager vil finde, at sagen i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, som begrundet domsmænds medvirken. Det er dog den umiddelbare vurdering, at der vil være tale om et begrænset antal sager. Det bemærkes hertil, at ressourcefrigørelsen i et vist omfang vil være afhængig af, at domstolene tager højde for anvendelsen og planlægningen af lægdommernes medvirken i retssager i forbindelse med berammelsesprocessen, herunder fordi lægdommere modtager vederlag pr. hele retsdage.

Af *tabel 4* fremgår et overblik over eksempler på kriminalitet, der kan straffes med op til henholdsvis 30, 40 eller 60 dages fængsel.

Tabel 4	
Eksempler på kriminalitet der kan straffes med op til henholdsvis 30, 40 og 60 dages fængsel	
Op til 30 dages fængsel	<ul style="list-style-type: none"> - værtshusvold i form af et knytnæveslag i ansigtet uden væsentlige skader - blufærdighedskrænkelser i form af beføling - brugstyveri af motorkøretøj - indbrudstyveri - groft hærværk - urigtig erklæring ved ansøgning om opholdstilladelse eller indfødsret - dokumentfalsk i form af falsk lægeerklæring brugt over for studiested - ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted under skærpende omstændigheder eller som 2. gangstilfælde - besiddelse til eget forbrug af f.eks. 200 gram hash eller 10 gram amfetamin
40 dages fængsel	<ul style="list-style-type: none"> - vold uden for nattelivet i form af et knytnæveslag i ansigtet uden væsentlige skader - 4. gangstilfælde af brugstyveri af motorkøretøj - bedrageri for f.eks. 25.000 kr. - dokumentfalsk i form af falsk pas brugt ved indrejse, falsk eksamensbevis brugt ved ansøgning om studieplads eller falsk kørekort brugt ved politiets færdselskontrol eller ved ansøgning om kørekort. - 3. gangstilfælde af ulovlig besiddelse af kniv på offentligt tilgængeligt sted
Mellem 50-60 dages fængsel	<ul style="list-style-type: none"> - vold i 2. gangstilfælde i form af et knytnæveslag i ansigtet uden væsentlige skader - 5. gangstilfælde af brugstyveri af motorkøretøj - indbrudstyveri i 2. gangstilfælde - underslæb for 15.000 kr. - falsk forklaring for retten
Mere end fængsel i 60 dage	<ul style="list-style-type: none"> - grov vold - seksualforbrydelser bortset fra blufærdighedskrænkelser - røveri - indbrudstyveri i 3. gangstilfælde - underslæb eller bedrageri for 50.000 kr.

Udvalget bemærker, at det overvejende er et politisk spørgsmål, hvor grænsen for anvendelse af domsmænd skal gå. Udvalget er opmærksom på, at begrundelsen for lægdommernes medvirken har udviklet sig over tid.

Ifølge grundlovens § 65, stk. 2, skal der medvirke lægmænd i strafferetsplejen, og det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted. Det anføres i den retsvidenskabelige litteratur, at de begrundelser for lægmands medvirken, som blev fremført på Den Grundlovgivende Rigsforsamling, også fremføres i nutiden.⁹ Det blev bl.a. fremført, at afgørelsen af, om de handlinger, der udgør en forbrydelse, er bevist,

⁹ Jens Peter Christensen m.fl., Grundloven med kommentarer, 2015, side 401.

mindre forudsætter juridiske studier end en rigtig dømmekraft, og at ”den sunde men dog dannede Forstand som med et uhildet og redeligt Blik betragter Forholdene vil komme til det rigtige Resultat”.¹⁰ Det blev også fremført, at ”den som udelukkende helliger sig til eet Fag let forledes til Eensidighed”.¹¹

Udvalget anerkender den langvarige tradition for brug af lægdommere ved de danske domstole og har noteret sig, at der ved indførelsen af domsmænd i 1936 blev lagt vægt på deres bidrag til at skabe øget tillid til domstolenes virksomhed som repræsentanter for befolkningen og på, at lægdommermedvirken ydede den bedste garanti for den virkelige gennemførelse af moderne retsplejprincipper, særlig bevisumiddelbarhedsprincippet og anklagegrundlægningen. Udvalget lægger særlig vægt på, at lægdommerne tilfører relevante perspektiver i forhold til navnlig bevisbedømmelsen ved vooteringen med de juridiske dommere.

Samlet set finder udvalget, at lægdommere udgør en væsentlig retssikkerhedsmæssig garanti for den tiltalte og som det helt klare udgangspunkt bør medvirke i straffesager af en vis alvor. Udvalget bemærker, at retten konkret vil kunne træffe beslutning om medvirken af domsmænd, hvis sagen skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Udvalget finder, at det må være en politisk afvejning, om domsmandsordningen skal ændres, så domsmænds medvirken undtages ved sager med påstand om fængselsstraf på op til f.eks. 30, 40 eller 60 dage. Udvalget bemærker dog, at sådanne sager – uanset de omhandler mindre alvorlig kriminalitet – ikke nødvendigvis vil have en mindre skønspregt bevisbedømmelse end alvorlige straffesager.

Udvalget har overvejet en alternativ eller supplerende model, hvor domsmænds medvirken undtages ved alle sager efter færdselsloven, lov om euforiserende stoffer eller øvrig særlovgivning. Der vil ved en sådan ordning være tale om et betydeligt overlap med sagerne omfattet af en ordning omfattende sager med påstand om frihedsstraf på op til 30, 40 eller 60 dage.

Der kan ikke identificeres procesøkonomiske grunde for en sådan alternativ eller supplerende model, ligesom sager efter særlovgivningen med påstand på frihedsstraf over 30, 40 eller 60 dage, hvor der ikke er overlap mellem

---

¹⁰ A.S. Ørsted, Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen 1848-49 spalte 2488.

¹¹ N.F.S. Grundtvig, Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen 1848-49 spalte 2492.

ordningerne, ikke generelt kan siges at være karakteriseret ved at have en mindre skønspræget bevisbedømmelse. Behovet for medvirken af lægdommere i disse sagstyper kan dermed ikke antages at være mere begrænset. Udvalget bemærker herved, at de færdselslovsovertrædelser, der kan straffes med fængsel og ikke er undtaget fra domsmandsbehandling, omfatter undladelse af efter et færdselsuheld at yde hjælp til tilskadekomne, kørsel i en tilstand, hvor føreren ikke er i stand til at føre køretøjet på fuldt betryggende måde, særlig hensynsløs kørsel og kapkørsel.¹²

2. Udvalget har overvejet et forslag om, at domsmænd på samme måde som nævninger fremover alene vil skulle deltage i afgørelsen af skyldsspørgsmålet og i fastsættelse af sanktionen og ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen, herunder spørgsmål om sagsomkostninger.

Til illustration vil det kunne frigøre op til 0,5 mio. kr. årligt fuldt indfaset i domstolene, hvis det antages, at der vil være en tidmæssig besparelse på 5 minutter pr. sag for byretsdommeren i 50 pct. af alle domsmandssager svarende til ca. 8.200 domsmandssager. Det bemærkes dog, at tidsbesparelsen ikke nødvendigvis vil kunne omsættes til dommerårsværk.

Efter udvalgets opfattelse vil der ikke være retssikkerhedsmæssige betænkeligheder forbundet med at sidestille lægdommerordningerne for henholdsvis nævninger og domsmænd. Udvalget bemærker, at de yderligere kompetencer for domsmænd har yderst begrænset betydning i praksis. Udvalget vurderer dog, at tiltaget i et vist omfang kan smidiggøre hovedforhandlingen, da visse spørgsmål i så fald vil kunne afgøres af dommeren, som ikke vil skulle trække sig tilbage for at vurdere spørgsmålet sammen med domsmændene.

Udvalget anbefaler på den baggrund, at domsmænd på samme måde som nævninger fremover alene vil skulle deltage i afgørelsen af skyldsspørgsmålet og i fastsættelse af sanktionen og ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen, herunder spørgsmål om sagsomkostninger.

3. Udvalget har overvejet et forslag om generelt at begrænse lægdommeres kompetence, så disse alene medvirker i afgørelsen om skyld og straf samt foranstaltninger over for psykisk afvigende lovovertrædere, men ikke i forhold til andre retsfølger, herunder udvisning, rettighedsfrakendelse, konfiskation og opholdsforbud.

---

¹² Herudover er der hjemmel til at idømme fængsel indtil 4 måneder for overtrædelse af EU-reglerne om køre- og hviletid, men sådanne overtrædelser straffes i praksis med bøde.

Til illustration vil det kunne frigøre op til 0,1 mio. kr. årligt fuldt indfaset i domstolene, hvis det antages, at der vil være en tidsmæssig besparelse på 5 minutter pr. sag for byretsdommeren i de domsmandssager, hvor der har været påstand om udvisning svarende til ca. 1.700 domsmandssager årligt. Det bemærkes dog, at tidsbesparelsen ikke nødvendigvis vil kunne omsættes til dommerårsværk.

Udvalget bemærker, at spørgsmål om udvisning, rettighedsfrakendelse og opholdsforbud ofte for den tiltalte opleves som en mere indgribende konsekvens end fængselsstraf. Også for lægdommerne vil disse spørgsmål jævnligt blive anset som det afgørende.

I lyset heraf kan lægdommere efter udvalgets opfattelse siges at udgøre en retssikkerhedsmæssig garanti for den tiltalte ved fastsættelsen af retsfølger som udvisning, rettighedsfrakendelse og opholdsforbud. Det vil således kunne svække tilliden til domstolens afgørelser i disse spørgsmål hos såvel tiltalte og domsmænd som bredt i befolkningen, hvis lægdommere afskæres fra at deltage heri.

Samtidig påpeger udvalget, at spørgsmålet om lægdommeres kompetence i vidt omfang er udtryk for en politisk afvejning. Udvalget er opmærksom på, at der historisk set har været bred opbakning til lægdommernes medvirken i straffesager.

Udvalget bemærker i øvrigt, at lægdommernes funktion særligt knytter sig til bevismæssige vurderinger og balancen i strafudmålingen. Spørgsmål om f.eks. udvisning – uanset det måtte være indgribende for den pågældende – indebærer imidlertid en juridisk vurdering af, om praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol eller EU-regler er til hinder for udvisning.

Samlet set kan udvalget ikke anbefale at begrænse lægdommeres kompetence, så disse alene medvirker i afgørelsen om skyld og straf samt foranstaltninger over for psykisk afvigende lovovertrædere, men ikke i forhold til andre retsfølger. Ved en politisk afvejning af, om der alligevel skal ske en afgrænsning af lægdommernes kompetence, bør det efter udvalgets opfattelse navnlig indgå, i hvilket omfang de grundlæggende hensyn bag lægdommerordningen vil kunne opretholdes.

4. De økonomiske konsekvenser er opsummeret nedenfor, *jf. tabel 5.*

Tabel 5**Potentiale ved implementering af tiltag**

<i>Mio. kr.</i>	Årligt potentiale fuldt indfaset	Implementeringsomkostninger
I alt	6,7-16,5	-
1. Grænsen for domsmænds medvirken hæves til sager med frihedsstraf på mere 30-60 dage	6,1-15,9	-
1.1 Grænse hæves til sager med frihedsstraf på mere end 30 dage	6,1	-
1.2 Grænse hæves til sager med frihedsstraf på mere end 40 dage	10,8	-
1.3 Grænse hæves til sager med frihedsstraf på mere end 60 dage	15,9	-
2. Domsmænd deltager på samme måde som nævninger ikke i andre retshandlinger eller afgørelser i sagen end skyldsspørgsmålet og fastsættelse af sanktionen	0,5	-
3. Domsmænd medvirker i afgørelsen om skyld og straf samt foranstaltninger over for psykisk afvigende lovovertrædere, men ikke i forhold til andre retsfølger	0,1	-

Anm.: Potentialeberegningerne tager udgangspunkt i relevante opgørelser fra 2019, idet domstolenes aktiviteter, antal af sager mv. i 2020 og 2021 vurderes at have været påvirket af covid-19. Potentialeberegningerne er forbundet med usikkerhed.

Kilde: Justitsministeriet på baggrund af data fra Domstolsstyrelsen.

Det bemærkes, at de økonomiske konsekvenser for den øvrige del af straffesagskæden, herunder eventuelle afledte effektiviseringer, vil blive kortlagt parallelt med udvalgets arbejde.